

Erk. 1900 február 7-én.

Diss. A 24

10-87-1899/900
jktz

Bírálatra kiadott:

Nagy S. Pisztróy Chár és

" S. Vályi György ny. r. tanár munkáit.

Kolozsvár, 1900 február 7-én

Elfogadom

Storanyi
e. i. dekanus.

Kolozsvár, 1900 febr. 8

S. Pisztróy Chár

BERLIK JÓZSEF

Az állami adóságokról.

Kolozsvár, 1899/1900.

Dr. Állami adósságokról

tekintettel

a hazai viszonyainkra,

közigazgatási értékesítés

írta:

Berlik József.

Diss. A 24

Forraiusul használtam:

1. Dr Pistory Mór: Nemzetgondaságtan.
2. Dr Mariska Vilmos: Államgondaságtan.
3. Dr Mariska Vilmos: A magyar pénzügyi jog
kézikönyve.

Ismeretből:

4. Dr Rath Zoltán: Magyarországi statisztikája.
 5. A magyar törvény könyve.
 6. Athenaeum kézikönyve.
- crimü műveket.
-

Tartalomjegyzék.

	Lap
I. Az állam és magán adósság köti különbség.	1.
II. A productiv és improductiv állami adósság.	3.
III. Az állami adósságok nemei	8.
1.) függő adósság	9.
2.) papírpénz	9.
3.) tulajdonképeni állami adósságok	11.
A járadek és törlesztés kölcsön	15.
A nyereségy kölcsön . . .	18.
IV. Az állam kölcsön felvétel módjai	19.
1.) a kényszer kölcsön	19.
2.) a börze kölcsön	21.
3.) a nemzeti vagy aláírási kölcsön	22.
V. Az állami adósságok leltarítása . . .	23.
VI. Magyarországi állami adósságai . .	26.

I. Az állami - és magán adósság közti különbség.

Hogy azon állam, melynek adóssága nincsen a legkedvezőbb viszonyoknak örvenel, hogy tehát az államadósság a rossz gazdaságnak a jele, még most is, ép ugyanint régenté, nagyon elterjedt nézet.

Ezen nézet abban leli magyarázatát, hogy az ember nagyon is hajlandó a magán élet mértékét a közéletre is alkalmazni. Legjobb esetben az állami adósságot „szükséges rossznak” szokás tekinteni; „szükségesnek” azért mert keletkezési módja általában tudva van, „rossznak” pedig azért ^{mert} minden egyes ember, mint adó-

szűkebb, kamatoztatására és törlesztésére hozzájárulni köteles, — természetesen azok, kik ezen nézetet vallják, az állami adósságok magasabb közgazdasági hasznáról teljesen megfelelkeznek.

Ezen nézettel szemben, főleg az elmúlt század első felében, sokan meg azt hangzottatták, hogy az államadósságok növekedése a kulturai haladásnak legbiztosabb jele, sőt egyesek oly annyira elcsöngítik az állami adósságok előnyeit, hogy „legtökéletesebbnek” neverik azt az államot, melynek legtöbb adóssága van. Hogy egyik nézetnek sem lehet feltétlenül igazat adni, nem szabad igen bizonyításra, mert bár bizonyos, hogy az állami adósságok nagy része abban egyezik egy privát embernek az adósságával, hogy a pillanatnyi szorultságnak köszöni létét, még is

van eredményeiben és hatásai ban lényeges különbség, egy másik fontos különbség abban mutatkozik, hogy egy államnak a hiteleroje a követeléseinek visszafizetését ki nem kényszeritheti, sem pedig fel nem mondhatja, és ezen oknál fogva az állami hitelre néve is más körülmények lesznek befolyással, mint a magán hitelre néve.

II. Productiv és improductiv állami adószagok.

Van eset, hogy valamely állam kényszerítve van adószagokat csinálni, annálkül, hogy eráltal gazdasági előnye volna, ilyen például a háborúk költségeire vagy hadi kárpótlás fedezésére felvett kölcsönök, ezeket „improductiv” adószagoknak szokás nevezni, mert az illető államanyagi és erkölcsi fejlődésére nem szolgálnak. De azért még sem lehet állí-

2.
 000
 lani, hogy ezek az egyneverezett inproductiv
 állami adósságok, minden körülmények
 között is mindig csak káros hatásnak,
 ki tagadhatná azt, hogy egy szerencsés
 háború - dacára annak, hogy általa
 az államnak adósságai rendkívüli
 módon szaporodtak - következménye-
 ben az illető állam felvirágztatásá-
 nak forrása lehet? Látnuk ezt
 különösen az északamerikai polgár-
 háborúnál, mely három² millió dol-
 larral emelte az egyesült államok
 adósságát és mégis oly áldásosan
 hatott és fejlesztette az állam consoli-
 dalását, hogy ezen roppant nagy adós-
 ságok törlesztése semmiféle akadályok-
 ba nem ütközött

Az inproductiv állami adósságok-
 kal szemben állanak a „productiv”
 adósságok; ha amazokat szükséges
 rossznak lehet tekinteni, úgy ezeket

oly nélkülözhetetlen segédcskőnek kell tekinteni, mely nélkül egy modern állam ép oly kevésbé állhatna fenn, mint egy nagy kereskedelmi üzlet hitel nélkül.

Productiv állami adósságok alatt mindazon kölcsönöket kell érteni, melyek oly gazdasági intézmények felállítására fordíthatnak, melyek bizonyos jövedelmet hoznak, és ennél fogva úgy a kamatoztatást, valamint a törlesztést maguk fedezik. Ilyen adósságok azok, melyek vasut, csatorna és távírka vonalok építése végett csináltattak. Fogy ezen utóbb említett adósság mily tekintélyes részet képvisel az állami adósságoknak, annak példáját különösen magyarországi mutatja, a hol, - Jekelfalussy József jeles statisztikusunk is nemzetgazdasági

írónk szerint, a vasutakra tett kiadások 1869 - 1889 évek közti időnkben 961 millió forintot meghaladják.

Van olyan productiv adósság is mely közvetlenül a kamat fedezésére elegendő hozadékot ugyan nem biztosít, de oly intézkedések létesítésére fordítatnak, melyek közvetve az állam javait előmozdítják, ilyen volna: nem csak a földjavítások, folyam szabályozások és kikötő építésére fordított kölcsön, hanem azon adósságok is melyek a helyesebb közigazgatás [i. pl. ha a közigazgatás államosítottatik], jobb igazságpolgártatás elérésére, vagy pedig az ipar és kereskedelem előmozdítására fordítottak.

Ha a kormány az ilyen, nagyobb összeget kiterő, kiadásokat csak is a befolyó adóból akarván fedezni úgy az adófizető polgár csakhamar

olyannyira meg volna terhelve, hogy esáltal-
 existenciájának alapja teljesen meg vol-
 na ingatva; tehát már esen akból
 is kénytelen az állam valami módot
 alkalmazni, hogy az utókor is járuljon
 hozzá a fent említett államjavát előmoz-
 dító kiadásokhoz; de azért is méltányos
 és jogos ha az utódaikat is megter-
 heljük, mert a jelen nemzedék által
 létesített és az állam jólétét előmoz-
 dító intézkedéseket szintén a jövő
 nemzedék fogja örökölni.

Az állami adósság productív és in-
 productív voltára tehát egyedül csak
 az merővadó, vajon új értéket létrehozó
 befektetési tőke-e vagy nem? Ennél-
 fogva csak úgy kellene a felvett állam-
 kölcsönt felhasználni, hogy, ha követ-
 lenül jövődelmet nem is hoz, legalább
 a polgárok adófizetési képességét

fokozra. Elböl az is követhetik, hogy
 nem az állami adósságok nagysága
 határozza meg az illető államnak fi-
 nanciális helyzetét, hanem azon viszony
 mely az adóból befolyt tiszta jöve-
 delem és az államadósság kamatoz-
 tatására szükséges összeg közt mutat-
 kozik, így lehet egy állam nagyon
 kedvelő viszonyok között, dacára
 annak, hogy sok állami adóssága
 van pl. angolország és viszont
 lehet állam, melynek kevés adóssága
 van és mégis állandóan pénz-
 zavarban van, mert adósságai,
 sikelységük dacára, sincsenek
 arányban a polgárok adófizetési
 képességével.

III. Az államadósságok nemei.

Az államadósságok különbözö
 neveit különböztethetjük meg, m. p.
 az úgynevezett függö vagy lebegö álla-

mi adósságokat, a papír pénzt, és a tulajdon képeni állami adósságokat.

1.) A függő vagy lebegő adósságokról csak annyit szükséges felemlíteni, hogy azok, tulajdon képen oly pénzügyi műveletek az államnak, melyek által csak a pillanatnyi szükséglet fedezetetik, és ennél fogva azok csak rövid ideig vételeznek igénybe, i. e. csak addig míg a rendes bevételek által fedezetet nem nyernek, mikélyt a folyó bevételekből vissza lehet fizetni, azonnal megszűnnek. Az állami adósságok között csak azért említetnek, mert sokszor, a midőn a folyó bevételek a függő adósságok törlesztésére nem elegendők allandó adósságokká válnak.

2.) A papír-pénzről, mintán szintén nem a ró valódi értelmében állami adósság, hanem rendes körülmények

Között csak fizetési eszköz és alkalmas
 ércpénz pótló, mintén csak a legszüksé-
 gesebbet akarom említeni. Kétségtelen
 ugyanis, hogy a papírpénz a legkényel-
 mesebb módja az adósság csinalásnak,
 először mert kamatot nem kell fizetni,
 és másodszor, mert az állam a papírpénz
 kiadására nem vonul semmiféle köz-
 vetítőre. Ezen előnyeivel fogva a
XIX. század első felében a különböző
 államok ugyan csak a legelterjedtebb
 módon alkalmazták is, annál is inkább
 mivel általában azon hibás nézet
 uralkodott, hogy az állam képes a
 papírpénznek fizetési képességét az
 által fenntartani, ha alattvalóit
 kötelezi, hogy a névérték erejéig fire-
 tés gyanánt elfogadják, és által a
 papírpénz kényszer forgalmat nyert és
 valóságos kényszer kölcsönne alakult
 át. Tapasztaltatott azonban, hogy

az állam épenséggel nem rendelkezik azon hatalommal, hogy az általa kiadott papirpénznek a neki tulajdonított értéke megmaradjon, mert minél nagyobb mennyiségben van a papirpénz forgalomban annál kevesebb árú fog a a vevő kapni, és az ércpénz a papirpénzzel szemben csak hamar felpénzzel (agioval) fog birni, a túl nagy mennyiségű papirpénz annak teljes elértéktelenítését is vonhatja maga után, mint például a XVIII. század végén francia országban, (a 70 es években különben nálunk is nagy agioja volt az ezüstnek).

3.) A tulajdonképeni állami adósságok.

A leglényegesebb különbség állami adósság és magán adósság ^{közt} lényegében, mint már említve volt, abban van, hogy az állami adósságok a hitelerő részéről fel nem mondhatók, és csak a ka-

matok pontos kifejtését követelheti,
 a tőke tettség szerinti időben leendő
 visszafizetését ^{szemben} nem kívánhatja. De
 ilyen feltételek mellett nem igen sa-
 látkoznék tőkés, ki tőke pénzét az
 államnak adná kölcsön, mert
 senki sem akar arról az előnyről
 lemondani, hogy bármikor is ren-
 delkezésére álljon a tőkéje, tehát
 gondoskodni kellett egy oly módrol,
 hogy egy részről az állam ne legyen
 kénytelen a hitelesőjének bármely idő-
 ben a kölcsönt visszafizetni, és más-
 részről a hiteleső bármikor a pen-
 zét megkaphassa. Ilyen alkalmas
 mód abban áll, hogy az állam „köt-
vényeket” bocsát ki, a melyeket a
 a hiteleső a szabad forgalomnak
 átengedve, bármikor mint valami
 áru cikket eladhatja, és így a kölcsön,

penzre jut.

Az államkötvények ezen adás-vevésre leginkább a törzsdén eszközölhetők, ahol a kereslet és kínálat nagysága ezen kötvényeknél órák hullámsáig idejű elő, a mennyiben az egyes kötvények, majd a névertéken felül, majd pedig aron alul adóznak el. Az állam adóssági kötvények ezen sokszor nagyon változó árárt irfolyamnak nevezzük.

Minél nagyobb az állam adóssági kötvények irfolyama annál kedvezőbb az illető államnak anyagi helyzete is megfordítva minél alacsonyabb az irfolyam annál zöláltabb helyzetben van az állam. Így mindön tapasztaljuk, hogy a törzsdé által kiadott és a legtöbb lapokban közzétett hivatalos irfolyamjegyzék szerint a magyar aranyjárdék kötvény-

árfolyama 104, tehát a parin felül
 akkor jogosan követelhetjük, hogy
 a magyar állam eléggé kedves viszonyok-
 nak örvendő, és az állam hiteltelősé-
 teljes megnyugvással számíthatnak arra,
 hogy a kölcsön után járó kamatokat
 esedékességeik napján pontosan fogadják
 meg kapni, nem így török országhoz,
 ahol elcsúszta annak hogy 8%nyi
 kamatot igényel a kötvények után,
 azok még mindig parin alul jegyez-
 tetnek, sőt volt eset, hogy a török
 állam adóssági kötvények árfolya-
 ma csak 15 volt, mert török ország
 anyagi helyzete oly szűk, hogy nem
 igen akad tőkepenzes, ki tőkejét ilyen
 bizonytalan papirokba fektetné.

Látnak tehát, hogy az államnak
 azon képessége is akarátja, hogy adós-
 ságainak kamatait pontosan fizesse,
 képesi az illető kötvénynek hiteltelősége.

nak és értékeinek mértékét.

Miután általánosan ismert közgar-
dasági alapelv az, hogy egy állam sem
képes hosszabb időn ^{át} nagyobb kamatot
fizetni mint legfeljebb 5-6 % -ot, emél-
fogva értelmes ember nem fogja pénzét
vagy állampapírokkal fektetni, a melyek
után a fent emített maximumnál
nagyobb sorsalékot igényelnek, vagy pedig
a melyek árfolyama nagyon alacsony;
tények bizonyítják ezen alapelv igaz-
ságát: nem csak a török és spanyol
állampapírok tulajdonosai, hanem
1873-ban sok magán-kötvény hirtel-
kés is érzékeny kárt szenvedett az
által, ^{hogy} tőkeje után rendszerint nagyobb
jövedelemre akart szert tenni.

A járulékos- és törlesztési kölcsönök.

Az állam a neki kölcsönzött összeg-
ről vagy egy kötvényt állít ki

melyekben csak kamatot ígér hitelerőjének
azaz a kölcsönést csak bizonyos „jára-
dékot” biztosít, annélkül, hogy a tőke
vissza fizetésére is kötelezné magát,
vagy pedig oly kötvényeket bocsát ki,
a melyekben egy meghatározott tőke
(rendszeren 100, 1000, 10000 pengyegység) fel-
említése mellett és a kamat láb ki-
fűntetésével a tőke visszafizetését is
ígéri. Az állami kölcsönök előbb
említett fajtát járadék kölcsönnek,
az utóbbiakat pedig kamatör-
lesztéses kölcsönnek nevezzük.

A kamat illetve járadék fizetés
mindkét államadóssági fajnál nemény
bevételük által történik, míg a tőke
vissza fizetés a törlesztéses kölcsönök-
nél rendszeren sorsolás útján eszközöl-
tetik, mely akként történik, hogy a
tőketörlesztési terv szerint megállapi-
tott időben annyi kötvényt sorsol-

nak ki, a mely össeg erejéig a tőke törles-
tetni kívántatik, a kihurott köl-
vények erőltet esedékesre válnak
és az állami pénztáraknál bevöl-
tatnak.

Ha azonban az állam érdeke
kívánja egy fel van jogosítva arra
is, hogy egy bizonyos adósságot
teljes összegben egyszerre is vissza-
fizethesse, és ezt meg is fogja tenni,
ha azt hiszi, hogy a tulmargos ka-
mat mellett vett kölcsönt, egy oly
kölcsönnel helyettesítheti, a mely
után kisebb kamatot fizet. Az
ilyen kölcsön átváltozást „conver-
siónak” nevezzük. A legutóbbi nagy
conversio az 1888 évi XXXII t. cz. alap-
ján történt, ez alkalommal 119.448.100
ftnyi 5%-os arany-, 169.172.550 ftnyi
5%-os ezüst- és 172.585.285 ftnyi

5%-os földterkesmentesítési kötvény con-
vertálhatott, a művelet magyar orszá-
gunk 99,965 fut. tiszta hasznával járt

A nyereségy kölcsönök.

Az állami adósságuk egy különös faja
a „nyereségy kölcsön”, a mely után
kamatot vagy egy általában nem
adnak, vagy pedig a rendszer né-
vesebbet, esen megtakarított kamat
ból, mely sokszor igen nagy ösnegre
rug, több nyereségyt alakítanak,
a melyeket a kisorolt nyereségy-
kötvény bevéáltása mellett a szeren-
csés nyerőnek kifizetnek.

Mintán a rohamos meggazdagos-
odásnak a vágya is erálta a sor-
játékhöz való hajlam általában
el van terjedve, esen állam köl-
csön nagyon kedvelt, és a tőrsden
sokszor igen nagy árfolyamot ér

el. Mindenesetre, ha valaki már nem tud a játékok renvédelmének ellent állani, előnyösebb ha ilyen nyereségykötvénybe fekteti pénzét, mint ha az osztálysorsjátékokra és hasonló véletlentől függő játékokra költi a pénzét, mert ha az illető a nyereségykötvénynél a kamatot el is veszi, a tőkéje még is csak megmarad.

IV. Az államkölsön felvétel módjai.

Ha az állam kölsönre akar szert tenni, többféle módot alkalmazhat, ilyen mód:

1.) a kényszer kölsön, mely abban áll, hogy az állam hatalmával fogva, az alattvalóit kényszeríti hogy vagyonuk egy részét az államnak kölcsönözzék, például az államrendésen teljesítendő fizetéseket benűnteti,

vagy pedig a még nem eresztékes adókat
előlegesteti magának; vagy az árva
pénzeket használja fel saját céljaira;
vagy a hitelintézeteket kényszeríti, hogy
pénzeiket állampapírokká fektessék;
vagy pedig a mi jelenleg leggyakoribb,
a kibocsátott papírpénzt kényszer forga-
lommal ruházza fel, és végre ha a
bankok érc fedezetét veszi kölcsön, és
ennek fejében az illető bank jegyeit
ruházza fel kényszer forgalommal.

Nem szabad nagy bizonyítékra,
hogy ezen kényszer kölcsön bármelyike
háros és igazságtalan pénzügyi műve-
let és csak is kivételesen a legnagyobb
szükség esetén alkalmazandó. Ha
azonban még sem volna elkerülhető,
akkor az állam első teendő legyen,
mihelyt a pénzügyi zavarokból felo-
radik, hogy a kényszer kölcsön vissza-

fizetése illetőleg önkéntes kölcsönné
leendő átalakítása iránt intés ked-
jék.

Van még egy módja a kényszer kölcsön-
nek s. i. a harafias kölcsön, mely abban
áll, hogy az adófizető polgárna ki-
vetnek egy bizonyos összeget, s ha
ez vonatkoznak esen összeg erejéig
az államnak kölcsönt adni, úgy
roz harafinak minősítetik.

2.) a börze kölcsön, mely abban áll, hogy
az egész pénzügyi műveletet valamely bank-
ház- vagy több bankházból álló consor-
tiumra bízzák, és ezek gondoskodnak
arról, hogy a kibocsátott kötvényekért
a szükséges pénz befolyjon. Ennek fogva
a bankházak nem csak a belföldi
pénzpiacot keresik fel, hanem a kül-
földet is, és üzleti összeköttetés útján
fogva, nagyon könnyen meg találhatják

kellő mennyiségben a meghívánt tőket. A kölcsön felvitelnek tehát ezen módja legalkalmasabb és legsikeresebb, mikor nagyobb állam kölcsönről van szó, és tőke arillető államban minden felesleges mennyiségben; ezen előnyeivel fogva valamennyi mód között legjobban van elterjedve.

Hátránya az, hogy rendszertől drágább mint más kölcsön, mert a kölcsönjáró bankháznak az elváltalt visiként, bizonyos nyereségben is akannak részesülni. A törse kölcsön nevét onnét kapta mert a kölcsönjáró bankháznak a törstől hacsátjék forgalomba a kötvényeket.

3.) a nemzeti vagy aláírási kölcsön, mely abban áll, hogy az állam közvetlenül fordul a tőkepiézerekhez, hogy a közlött feltételek mel.

lett a kölcsönben részt vevőnek. Ezen kölcsön felvételi módját minden esetre a legjobbnak lehet tekinteni, különösen akkor ha nem igen nagy sem nagyon sürgős kölcsönről van szó. Előnye leginkább abban áll, hogy követésre nem kerül tehát olcsóbb mint a börze kölcsön, továbbá, hogy a kis tőkepeénzes megtekerített forintjait is magához vonja, s végre, miután nagyobb részt belföldi tőkét vonz magához azt lehet mondani, hogy olyan, mintha a jobb kéz a bal kéznek tartozik." (Mélon). Ugyanazok ezen utóbb említett előnyével fogva, nemzeti kölcsönnek neveztetik.

V. Az államadósságok története.

Az az állami háztartás közjogi jellege kellően ki van alakorolva, akkor a hitelesők érdekei össze esnek az állam érdekeivel, és az ál-

lam nem szorul arra, hogy külön
biztosítékot nyújtson hitelesítőinek,
a közép korban azonban, mikor az
állami hártartás magán^{jogi} természetét
még nem vesztette el, a fejedelemség
magán vagyona az állam vagyo-
nától külön nem vált, akkor igenis
sükség volt arra, hogy az állam kölcsön
is, ép úgy mint valami privát adósság,
kellőképen biztosítottassék.

Ezen biztosítás akként történt,
hogy a fejedelemség kézi zálogot adott,
vagy pedig egyesjövedelmi források-
kat, sőt városokat és egész tartomá-
nyokat leköltözteték. Így tett Sig-
mond magyar király, ki a reperi
13 várost 1412-ben a lengyel király-
nak elzálogosította, és csak Mária-
Teresia váltotta ki 1742-ben.

Előfordul azonban jelenleg is, hogy

valamely állam, sorult helyzetében,
 valami biztosítékot nyújt, de az
 ilyen biztosíték inkább csak arra
 való, hogy a pénz piacz bizalmát
 fokozza, és csak is alaki jelentő-
 ségű, mert ha az állam a biztosí-
 ték nyújtás látszára sem fízetne, a
 hitelező hová keresne bizórságot
 jogainak és vagyasítására cséljából.

Leginkább állami jószágokat és
 az állam vasutakat szokás ily formán
jelszóbagul lekötni.

Nemelykor az is megtörténik,
 hogy az egyik állam, a másik ál-
 lam adósságáért, politikai okok-
 ból a kerességet elvállalja, és azon-
 ban nagyon kedvesötlen sorsban
 tűnteti fel az adós állam hitelet,
 és sok bonyadalomra szolgáltat
 okot, a mennyiben azon állam

mely a kereséget elvállalta, jogositva
 érzi magát, hogy az adós állam bel-
 ügyeibe avatkozhat, és hogy örökös gyam-
 ság alatt tartja.

VI. Magyar orrág államadóssága.

Magyar orrág állami adóssága nagy-
 része productiv természetű, a mennyi-
 ben, mint már említve volt, 961 millió
 forint államvasutakra fordított.
 Összes állami adósságunk 1894-ben
 2260 millió forintot tett ki, az évi ka-
 mat teker pedig 145 millió forintba
 rug.

Ezen nagy összeg*) közjogi alapját
 véve tekintetbe két részből áll m. p.
 a kizárólag magyar orrágut terhelő
 állami adósságok, és azok, melyeket

*) Hogy ezen nagy összegről magamnak fogalmat szere-
 sek, kíváncsi voltam, hogy ezen összeggel Budapesttől Bécsig
 terjedő 280 Kílményi utat 6 méternyi nélességgel érinti:

méltányossági szempontból vállalta el magyarországra, de az abszolút kornakból keletkezén jogilag csak is ausztriát terhelnék. Az 1867 évi XIII. t. cz. 55. §-a értelmében magyarország „késsnek nyilatkozott, hogy méltányosság alapján, politikai tekintetektől, az abszolút rendszer eljárása által önmagának halmozott terhek egyrészét elvállalja, és hogy az iránt előleges értékesítés folytán Öfelségének többi országaival mint szabad nemzet szabad nemzetekkel egyetkedésbe bocsátkozik.”

Ezen egyetkedés létre is jött, és ennek

forintokkal kényelmesen ki lehetne rakni, még a lenakási költségekre is maradna 200 millió forintnál több. Az egyenlítő ^{pedig}, melynek hossza 40.080.168 méter, másfelé körülbaktható a 2260 millió erüst = fűtál, az erüst fűtőmák át mérője ugyanis (1868. III. 4. §) 29 mm. tehát 1 millió fűt egymás mellé rakva 29 Klm. 2000 millió fűt pedig 58.000 Klm.

érfelmében magyarorszáig 29. 188. 000 forint
 állandó évi összeggel hozzájárul az
 osztrákok által felvett kölcsön ka-
 matterkéhez, és évente 1. 150. 000 forint-
 tal ugyan ezen adósság törleszté-
 sére.

Ezenkívül van még az osztrák-magyar
 bankot illető közös adósság, mely ere-
 sletileg 80 millió forintot tett ki, jelenleg
 azonban csak 78 millió. Ezen adósság
 után addig míg az osztrák-magyar
 bankkal kötött egyezség fennáll sem
 magyarorszáig sem austria kamatot
 nem fizet. A bank-szabadalom lejá-
 ra után azonban az adósság 30 % a
 fogja magyarországot terhelni.

Végre említendő még az államje-
 gyek- és váltópénzről álló közös
 jótállás alatt levő eredetileg 312. 000. 000
 forintot kiterő közös függő adósság (1867
 évi XV. t. cz. 5. §.), mely azonban az

1894. XXIV. t. cz. értelmében 112 millióra apadt, a melyben 200 millió forint beváltás alá került.

A kizárólag magyar országot terhelő adósságok a következők:

1.) A földtehermentesítési adósság, mely 252 millió forintba rúgott, de jelenleg majd felére csökkent, ezen adósság eredetileg 5% os kamattal adott, de az 1888 évi XXXII. t. cz. alapján 4% -os kölcsönné convertáltatott.

2.) A 4½% os állam vasuti arany kölcsön és 3.) 4½% os villam vasuti ezüst kölcsön, mind kettő a fent ismertetett t. cz. értelmében convertáltatott 4½% -os kölcsönné, eredetileg ugyanis mindegyik 5% -t kamatozott.

4.) Az 1870. évi X. t. cz. alapján kibocsátott sorjegy kölcsön, mely Budapest forgalmának emelésére a lánc-

hid megvásárlására fordítottatott. Ezen adósság mely eredetileg 30 millió forint névértékűről volt 50 év alatt törlesztendő, m. p. 1.224.000 forintnyi évi járadékkal, mely összegben nemcsak a vissza fizetendő tőke, hanem a kamat is befffoglaltatik.

5.) A 4°-os aranyjádék kölcsön, az a 6°-os aranyjádék kölcsön conversalásából keletkezett és 545 millió forintot tesz ki.

6.) A 5°-os papírjádék kölcsön mely 358 millió forintba rug.

7.) A tiszai és zegedi nyeregny kölcön. Ezen kölcsön az 1880 évi XX. tör. folytán keletkezett és az 1879 évi árvíz által elpusztult Szeged ujjaépítése és a Tisza szabályozásai- ra fordítottatott. Ennek a kölcsön kötvényei nem csak, hogy 4°-ot

kamatorknak, hanem nyereségben is részesülnek.

8.) Az italmiséri jog háttalanításá-
ból eredő 4 és 1/2 % - os, ugyanezerett regálé -
kötvényekből álló adósság.

9.) A függő adósság, mely kamatozó
penztári jegyekből lírái-, arva- és kör-
jeggyői letétekből és tiszti biztosítékok-
ból áll, nagysága természetesen
évről évre változik.

Még emlitenő, hogy a felsorolt köl-
csönök között a 4 % - os aranyjegyadók
kölsön és az 5 % - os papír jegyadók
kölsön, a mint nevök is mutatja, ^{finanszírozási} visna
kötelezettség nélküli kölcsönök, míg
a többiek (az ösnes adósságnak körül-
belül a fele) 70 évi részletekben törle-
endő.